

DR. SUTUS IMRE

Az Európai Unió számvitele és a magyar számvitel harmonizálása

1. Az Európai Unió jogrendszerének és a magyar jognak a harmonizálása

Az utóbbi években napirenden lévő kérdés az Európai Unió és a magyar jog harmonizálásának kérdése. Ennek oka az, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozáshoz az is szükséges, hogy a tagállamok nemzeti jogrendszerei folyamatosan igazodjanak az EU joganyagaihoz.

Ismert, hogy a Brüsszelben 1991. december 16-án aláírt "Európai Megállapodás egyrészről a Magyar Köztársaság, másrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai között" szövegét nálunk az 1994. évi I. törvénnyel hirdették ki.

Az 1994. évi I. sz. törvény 3. §-a szerint:

"(1) A Magyar Köztársaság nemzetközi szerződéseinek előkészítése és megkötése, valamint jogszabályainak előkészítése és megalkotása során biztosítani kell azoknak az Európai Megállapodással való összhangját.

(2) A jogszabályok előkészítése és megalkotása során érvényesíteni kell az Európai Megállapodás 67. §-ában meghatározott követelményeket."

Az Európai Megállapodás 67. Cikk:

"A Szerződő Felek elismerik, hogy Magyarországnak a Közösségbe történő gazdasági integrációja egyik előfeltétele az, hogy az ország jelenlegi és jövőbeni jogszabályait közelítsék a Közösség jogszabályaihoz. Magyarország biztosítja, hogy amennyire lehetséges, jövőbeni jogszabályai a Közösség jogszabályaival összeegyeztethetők lesznek."

Az Európai Megállapodás 68. Cikk

felsorolja azokat a területeket, amelyekre a jogszabályok közelítése kiterjed:

"A jogszabályok közelítése különösen a következő területekre terjed ki: vámjog, társasági jog, bankjog, vállalati számvitel és adózás, ... pénzügyi szolgáltatások ..."

Az Európai Megállapodás 83. Cikk

2. pontjában, a bank és biztosítási tevékenység, más pénzügyi szolgáltatások között olvashatjuk:

"Az együttműködés a következőkre irányul:
a magyarországi számviteli rendszernek az európai szabályokkal való harmonizálása; ..."

Az Európai Megállapodás 85. Cikk
a könyvvizsgálat és a pénzügyi ellenőrzés terén való együttműködésről intézkedik:

" 1. A Felek együttműködnek, hogy a magyar közigazgatásban a Közösségben rendszeresített módszerek és eljárások alapján hatékony könyvvizsgálati és pénzügyi ellenőrzési rendszert fejlesszenek ki.

Az együttműködés a következőkre irányul:

- megfelelő információk cseréje a könyvvizsgálati rendszerekről;
- könyvvizsgálati dokumentumok egységesítése;
- képzési és tanácsadási programok."

2. Az Európai Unió számvitelének és a magyar számvitelnek a harmonizálása

A Közösségbe történő gazdasági integrációnak egyik előfeltétele a jelenlegi és a jövőbeni jogszabályok közelítése a Közösség jogszabályaihoz.

Ez természetesen nem jelent szó szerinti egybeesést olyan szakmai területen, mint amilyen a tágan értelmezett számvitel.

Ezt hangsúlyozni kell, és nemcsak azért, mert az Európai Unió jelenlegi tagállamaiban sem egységes a számviteli szabályozás, hanem azért is, mert minden államnak - a tagállamoknak és a csatlakozni akaró államoknak is - a számvitel terén vannak belső értékei, hagyományai, kialakult sajátos gyakorlata. A számviteli szabályozásban nem lehet eltekinteni az adott ország gazdasági körülményeitől, ennek a számvitel nemzeti fejlődésére gyakorolt hatásáról, a számviteli kultúrától.

A harmonizáció vizsgálatánál az alábbi két témakörrel célszerű foglalkozni:

1. Az Európai Unió számvitelre vonatkozó fontosabb irányelvei,
2. Nemzetközi Számviteli Standardok figyelembe vétele.

2.1. Az Európai Unió számvitelre vonatkozó fontosabb irányelvei

A harmonizáció megvalósítása érdekében figyelembe kell venni az Európai Közösség számvitelre vonatkozó fontosabb irányelveit.

Ezek az Irányelvek a következők:

- a 78/660. (4. sz.) irányelv az éves beszámolóról,
(kiadva: 1978. július 1.)
- a 89/349. (7. sz.) irányelv a konszolidált beszámolóról,

(kiadva: 1983. június 13.)

- a 84/253. (8. sz.) irányelv a számviteli dokumentumok törvényes könyvvizsgálatának elvégzéséért felelős személyek működésének engedélyezéséről (kiadva: 1984. április 10.).

A felsoroltakon túlmenően számos olyan közösségi jogszabály van, amely valamilyen formában érinti a számviteli elszámolásokat, például a társasági jog, az adózás, a hitel- és pénzügyintézetek, a biztosítók, a tőzsde, az állami támogatás, stb. vonatkozásában.

A számvitel területén az Európai Közösség irányelveivel való jogharmonizálás a számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvény elfogadásával, e törvény felhatalmazása alapján, a sajátosságokat figyelembe vevő kormányrendeletek kiadásával kezdődött meg.

A magyar számviteli törvény, illetve a kapcsolódó kormányrendeletek szerinti előírások általában összhangban vannak, harmonizálnak az Európai Közösség irányelveivel.

A számvitel törvényi szabályozásunkról egyértelműen megállapítható: részletesebb, mint a vonatkozó irányelvek, számos olyan rendelkezést tartalmaz, amelyet az Európai Közösségen belül általában nem törvényben rögzítenek.

A részletesebb szabályozást indokolta az is hogy Magyarországon a számviteli standardok, ajánlások még hosszú ideig nem lesznek a jogszabállyal azonos értékűek.

2.2. A Nemzetközi Számviteli Standardok

Az Európai Unióban általános gyakorlat, állandóan hangoztatott elv: ha valamely témát az EK-irányelvek, a nemzeti szabályok (törvény, rendelet) nem szabályoznak, akkor a nemzetközi számviteli standardokban foglaltakat kell figyelembe venni.

A számviteli előírások gyakorlati alkalmazását, módosításai megértését, indokoltságát nagymértékben elősegítheti a Nemzetközi Számviteli Standardok ismerete is.

A nemzetközi számviteli standardok (International Accounting Standards = IAS) olyan számviteli előírásoknak tekinthetők, amelyek összefoglalják a számviteli alapelveket, módszereket és eljárásokat, annak érdekében, hogy az alkalmazásukkal elkészített éves beszámolók nemzetközileg összehasonlíthatók legyenek.

Nyilvánvaló, hogy a nemzetközi számviteli standardokban érvényre jut az egységesítési törekvés.

E standardok már eddig is nagymértékben hozzájárultak az éves beszámolók fejlesztéséhez, azok összehangolásához.

A számviteli törvény megalkotásánál számos nemzetközi számviteli standard figyelembe vételre kerül, azok definíciói, meghatározásai szinte szó szerint visszacsengnek a számviteli törvényben. Ilyenek:

- a készletek értékelése és kimutatása eredeti bekerülési értéken (IAS 2),
- az amortizáció elszámolása (IAS 4),
- az éves beszámolóban közlendő információk (IAS 5),
- forgóeszközök és rövid lejáratú kötelezettségek bemutatása (IAS 13),
- ingatlanok, gépek és berendezések elszámolása (IAS 16),
- bevételek elszámolása (IAS 18),
- a hitelköltségek aktiválása (IAS 23),
- konszolidált (összevont) éves beszámoló és a leányvállalatokba történő befektetések elszámolása (IAS 27), stb.

Más nemzetközi számviteli standardok csak elveikben épültek be a számviteli törvénybe, szabályaikat csak részben tükrözi a törvény. Ilyenek:

- a rendkívüli tételek, az előző év(ek) tételei, valamint a számviteli politika változásai (IAS 8),
- a kutatási és fejlesztési tevékenységek elszámolása (IAS 9),
- az előre nem látható körülmények és a mérleg fordulónapját követő események számbavétele (IAS 10),
- a kivitelezési szerződések elszámolása (IAS 11),
- az árfolyamváltozások hatásának elszámolása (IAS 21), stb.

A nemzetközi számviteli standardok közül néhány - azok speciális jellege, illetve eltérő pénzügyi finanszírozási konstrukciók miatt - nem voltak átvehetők. Ilyenek:

- az eredményt terhelő adók elszámolása (IAS 12),
- a nyugdíj juttatások elszámolása a munkáltató éves beszámolójában (IAS 19),
- a vállalati nyugdíjprogramok elszámolása és beszámolója (IAS 26), stb.

A nemzetközi számviteli standardokban foglaltakat valamilyen formában a nemzeti számviteli standardok kialakításakor minden országban figyelembe veszik.

Hazánkban még nem kerültek kialakításra a magyar számviteli standardok. Ezek kialakításakor - a sajátosságok figyelembe vételével - támaszkodnunk kell a nemzetközi számviteli standardokra.

A nemzetközi számviteli standardok kezdetben ugyanarra a gazdasági eseményre többféle elszámolási módot is lehetővé tettek, annak érdekében, hogy a számviteli kérdésekben valamiféle nemzetközi megegyezés születhessen.

A standardokat azonban nem tartják megváltoztathatatlanoknak, azokat az összehangolásban elért eredménynek megfelelően, illetve a pénzügyi világ, a nemzetközi tőkepiac beszámolóival szembeni követelmények függvényében felülvizsgálják, kiegészítik, ha kell, módosítják.

A legutóbbi módosítás - az elszámolási módozatok szűkítésével - valójában szigorúbb szabályozást tartalmaz, mint korábban.

3. A számvitel törvényi szintű szabályozása Magyarországon

A fejlett piacgazdasággal rendelkező országok tapasztalatait figyelembe vevő, a nemzetközi számviteli gyakorlattal összhangban lévő számviteli szabályozás elősegítheti a tulajdonosi szemlélet általánossá válását, hozzájárulhat a piacgazdaság gyorsabb kialakulásához.

A külföldi működő tőke érdeklődésének felkeltéséhez szükséges, hogy a vállalkozó kimutatott vagyona, elért jövedelme a nemzetközi számviteli gyakorlat szerint is reális legyen.

Ez nemzetközileg is elfogadtatható, elismertethető számvitelt igényel.

A nemzetközi elismertetéshez szükséges

1. az Európai Gazdasági Közösség Tanácsa irányelveinek, valamint
2. a Nemzetközi Számviteli Standard Bizottság által kiadott standardoknak a figyelembe vétele, adaptálása, továbbá
3. a Nemzetközi Könyvvizsgálói Alapelveket követő könyvvizsgálói intézmény működtetésének általánossá tétele.

A számviteli törvény szakított a korábbi szabályozási filozófiával: a *szabályosság* helyett a *megbízható-valós összkép* filozófiáját hirdette meg.

A szabályozás központjába a tulajdonosok és hitelezők érdekvédelmét állította a korábbi központi irányítás információ igényének biztosítása helyett.

A számviteli törvény szabályozás mélysége tekintetében is jelentős változást hozott: a korábbi részletes szabályozás helyett a hangsúlyt a beszámolóra helyezte.

A számviteli törvény hazánkban először szabályozta a beszámolók nyilvánosságra hozatalának és közzétételének rendjét, valamint a kötelező könyvvizsgálat kötelezettségét.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a számviteli törvény nemzetközileg is elfogadható, elismerhető számviteli szabályozást valósított meg.

A számviteli törvény 1992. január elsejétől történő hatályba lépése óta több alkalommal is módosításra, kiegészítésre került. Joggal vetődik fel a kérdés, hogy milyen okok, tényezők miatt van szükség a módosításokra, kiegészítésekre. Erre vonatkozóan a törvenymódosítások indoklásaiból kaphatunk megfelelő választ.

A számviteli törvény módosításai keretében csak azokat a törvényeket tekintjük át, amelyek külön önálló törvényként módosították a számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvényt.

Ezek a módosítások a következők:

3.1. 1993. évi CVIII. törvény a számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvény módosításáról

A számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvény 1992. január elsejével lépett hatályba. A hatályba lépést követően eltelt két év tapasztalatai csupán a törvény néhány előírásának pontosítását indokolták.

1. A forintnak a külkereskedelemben való alkalmazása, az exportárbevétel fogalmának és tartalmának, a kereskedelmi banki önálló árfolyam-politika az árfolyamra vonatkozó előírásoknak a módosítását igényelte.
2. Az összevont (konszolidált) éves beszámoló készítéséhez a törvényi szabályozást - az összevont (konszolidált) beszámolók valós és megbízható információ tartalma érdekében lényegesen ki kellett egészíteni.
3. Meg kellett határozni azt a vállalkozói kört, amelyre az összevont (konszolidált) beszámoló-készítési kötelezettség kiterjedt.
Szükséges volt továbbá a konszolidálás során elvégzendő feladatoknak, a konszolidálás különböző fokozatainak, azok értékelésének, az összevont (konszolidált) éves beszámoló részeinek, nyilvánosságának, auditálásának egyértelmű meghatározására is.
4. Pontosító, kiegészítő rendelkezések közül néhány fontosabb téma.
 - a céltartalékképzés lehetősége kibővült a kordedvezményes nyugdíjra és végkielégítésre fordítható összegekkel,
 - az eredménytartalék osztalékra, részesedésre történő felhasználásánál újabb korlát került bevezetésre: igénybe vétel után a jegyzett tőkének nagyobbak kell lenni, mint a saját tőke összege,
 - az egyszeres könyvvitelről a kettős könyvvitelre történő áttérés eddiginél részletesebb szabályozása,
 - az önrevízió és a pénzügyi revízió könyvviteli elszámolásának szabályozása,
 - a kiegészítő melléklet tartalma tovább bővült.

A számviteli törvény módosításának indokai közül külön kiemelést kívánnak a következők:

1. A módosítás tartalmazza azokat az 1992. évi éves beszámoló készítése során szerzett tapasztalatokon alapuló módosító, kiegészítő rendelkezéseket, amelyek a törvény egyértelmű végrehajtása érdekében indokoltak. A módosító, kiegészítő rendelkezések a vállalkozók többsége által igényelt végrehajtási rendeletek hiányát hidalják át, és nem jelentik az eredeti törvény főbb előírásainak megváltoztatását.
2. Az exportárbevétel fogalma a módosítással közelített a nemzetközi gyakorlathoz, az európai közösség 4. számú irányelvéhez, illetve a Nemzetközi Számviteli Standardok vonatkozó előírásaihoz.
3. A törvény módosításnak az összevont (konszolidált) éves beszámolóra vonatkozó része összhangban van az Európai Közösség 7. számú irányelvében megfogalmazott alapelvekkel.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvény módosításait tartalmazó 1993. évi CVIII. törvény továbbfejlesztette a számvitel területén az Európai Közösség irányelveivel való jogharmonizálást.

3.2. Az 1995. évi XX. törvény a számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvény módosításáról és kiegészítéséről

A fő változások egyike az, hogy az immateriális javak és tárgyi eszközök, valamint a befektetett pénzügyi eszközök meghatározott körében bevezeti a piaci értéken történő értékelés lehetőségét.

A jogszabály értékhelyesbítésről szól, de itt igazában felértékelésről van szó. Igaz ugyan, hogy a felértékelés csak lehetőség, a törvény a vállalkozóra bízta a döntést.

Másik fontos momentum, hogy nem teljes körűen megengedett a felértékelési lehetőség, ez csak a tartós használatú eszközök egy részénél lehetséges.

Ezek az eszközök a következők.

- vagyonértékű jogok,
- szellemi termékek,
- ingatlanok,
- műszaki berendezések, gépek, járművek,
- egyéb berendezések, felszerelések, járművek,
- részesedések,
- adott kölcsönök (csak devizában adott kölcsönök),
- hosszú lejáratú bankbetétek (csak devizában elhelyezett betétek).

A korlátozott felértékelési lehetőségnek az a magyarázata, hogy a forgóeszközök csak átmenetileg (1 évnél rövidebb ideig) vannak a vállalkozó

üzletkörében, így a piaci értékük kevésbé szakad el a beszerzési és előállítási költségtől.

A felértékelés (értékhelyesbítés) a mérlegben a saját tőkén belül Értékelési tartalék címen megjelenik. Ez az értékelési tartalék megegyezik az eszközcsoporthoz elszámolt értékhelyesbítés összegével.

További módosítások, pontosító rendelkezések a következők:

- A saját tőke elemei bővültek az értékelési tartalékkal.
- Pontosításra került és bővítésre került a céltartalék képzési lehetőség.
- Újra szabályozták a befektetések értékvesztésének elszámolását.
- Az éves beszámoló adatainak forintban, illetve devizában történő elkészítési lehetőségét, illetve ezek közti választási lehetőséget PM engedély alapján.

Ezt a törvényt az Országgyűlés 1995. március 28-i ülésnapján fogadta el. Rendelkezései az 1994. évi éves beszámoló, egyszerűsített éves beszámoló készítése során már alkalmazhatók.

3.3. Az 1996. évi CXV. törvény a számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvényt ismét módosította.

A számviteli törvény módosítását a nemzetközi számviteli standardok és azok intézményesített változásai, továbbá az Európai Unió tagállamai - nemzetközi számviteli standardokat is figyelembe vevő - számviteli gyakorlatának megismerése indokolják.

Ugyanis azokban az esetekben, amikor az irányelvek a felmerülő kérdésekre nem adnak választ, vagy éppen több variációból lehet választani, akkor a - a nemzeti számviteli standardok hiányában - a törvényi előírásokba a nemzetközi számviteli standardok ajánlásai, illetve a már hivatkozott országok számviteli gyakorlatának tapasztalatai épülnek be.

Magyarországon a törvényi szabályozást indokolja az is, hogy a nemzeti, a nemzetközi számviteli standardokat nem tekintik az adott szakterület meghatározó, a szakma által elfogadott, a számviteli adatokat felhasználók által nem vitatott szabálynak és kötelező erővel bíró ajánlásnak.

A főbb módosítások témakörei a következők:

- A számviteli alapelvek kiegészítése és azok hatása a mérlegtételek értékelésére.
- Számviteli politika változásai, Szabályzatok.
- Az ellenőrzés, az önellenőrzés miatti hatások bemutatása az éves beszámolóban.
- Az eszközök beszerzési és előállítási költségének tartalmi bővülése.

- A támogatások, a juttatások, a térítés nélküli átadások- átvételek, a tartozás átvállalások elszámolása.
- A saját tőke tartalmának változása.
- A beruházáshoz igénybevett deviza hitelek árfolyamváltozásának elszámolása.
- A gazdasági társaságok megszűnésével kapcsolatos tulajdonosi elszámolások.
- A törvényi előírásokat pontosító az egységes végrehajtás érdekében indokolt módosítások közül kiemelést érdemelnek a következők:
 - = Az egyszerűsített mérleg tartalmának változása, a kapcsolódó eredmény levezetés.
 - = Ismét pontosításra, szigorításra kerültek az osztalék és részesedés fizetéssel kapcsolatos rendelkezések.
 - = Az aktív és a passzív időbeli elhatárolások köre tovább bővült.
 - = A rendkívüli ráfordítások és rendkívüli bevételek köre tovább bővült.
 - = Kiegészítő melléklet tartalma tovább bővült, itt a legfontosabb változás a cash flow kimutatás kötelező bevezetése.
 - = A revízió és önrevízió miatt módosításra kerülő beszámolókat ismételten közzé kell tenni.
 - = Szigoradtak a számviteli bizonylatokra vonatkozó előírások.
 - = A várható veszteségekre kötelező - nemcsak lehetőség - a céltartalék képzés.
 - = Módosult - bővült - az egyes költségnemek tartalma.
 - = Újra szabályozásra kerültek a könyvviteli rendszerek megváltoztatásával kapcsolatos feladatok.
 - = A pénzügyi lízing könyvviteli elszámolását részletesen szabályozza a törvény.
 - = Az átmeneti rendelkezések miatti rendező tételek.

3.4. Az 1997. évi CXXX. sz. törvény ismét módosította a számvitelről szóló 1991. évi XVIII. sz. törvényt

Az 1998. január elsejével hatályba lépő változások az 1997. évinél lényegesen szűkebb területre korlátozódnak. A módosítások az alábbi három fő területre vonatkoznak:

1. A számviteli törvény hatályát kiterjesztette a külföldi székhelyű vállalkozások magyarországi fióktelepeire is.
2. A kötelező könyvvizsgálat alá tartozók körének újra szabályozása.
 - A kettős könyvelést vezető vállalkozó köteles közzétenni az éves beszámolóját. Ha ez a beszámoló nem tartalmaz könyvvizsgálói

záradékot, akkor a mérlegre, az eredménykimutatásra, kiegészítő mellékletre az alábbi szöveget kell feltüntetni: "A közzétett adatokat könyvvizsgáló nem ellenőrizte."

- Nem lesz kötelező a könyvvizsgálat a vállalkozások alábbi két csoportjánál:
 - = ahol az éves nettó árbevétel az előző év és a tárgyév átlagában nem haladja meg az 5 millió forintot.
 - = ahol az éves nettó árbevétel az előző év és a tárgyév átlagában nem haladja meg az 50 millió forintot, de itt szükséges, hogy az évközi könyvelést és a beszámoló készítését legalább mérlegképes képesítéssel rendelkező szakember végezze.
- Amennyiben az ellenőrző adóhatóság megállapítja, hogy a beszámoló részben vagy egészében nem felel meg a számviteli törvény előírásainak, akkor az adózás rendjéről szóló törvény alapján mulasztási bírság szabható ki.

3. A törvény néhány előírásának pontosítása.

- A módosítás pontosította a ellenőrzés, önellenőrzés során feltárt "jelentősebb összegű hibák" kritériumait, értelmezését.
- A módosítás pontosítja az immateriális javak körébe nem tartozó vagyoneértékű jogok számviteli elszámolását, amelyek 6 évnél rövidebb ideig szolgálják a vállalkozás tevékenységét. (Ezeket aktív időbeli elhatárolással kell a ténylegesen használt időtartam alatt költségként elszámolni.)
- A devizában adott előlegekre (vevőknek adott előlegek) vonatkozó előírásokat kiterjesztette a valutában adott előlegekre is.
- Pontosításra került az értékpapírok értékvesztésének elszámolása, illetve a viszonyítási érték.
- Az importbeszerzés értéke meghatározható a meglévő valuta, deviza könyv szerinti árfolyama alapján is.
- A munkaadói járulékot, szakképzési hozzájárulást eddig az egyéb ráfordítások terhére kellett elszámolni, a módosítás szerint ezeket az egyéb költségek (nem anyagi jellegű szolgáltatások) között kell elszámolni.
- A módosítás pontosítja az egyszeres könyvvitel alapján készült Egyszerűsített mérleg tartalmát, egyes tételeinek értékelését.

3.5. 1998. áprilisában a számviteli törvény újabb módosítása várható

A Kormány egy törvénycsomagot terjesztett elő, amely összesen 19 érvényben lévő, a gazdálkodással kapcsolatos törvényt javasol módosítani.

A törvénycsomagban szereplő számviteli törvény módosítást a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény, valamint a cégnyilvántartásról és

a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény 1998. június 16-i hatályba lépése teszi szükségessé.

4. Az Európai Unió számvitele és a magyar számvitel összehasonlítása

4.1. A számvitel jogi szabályozási módjának összehasonlítása

A számviteli törvény és annak módosításai alapján, és az esetek többségében átveszik az európai könyvviteli szabályok ajánlott előírásait, elveit és javasolt módszertani megoldásait.

Néhány esetben azonban a számviteli törvény sajátos, az európai elvektől és gyakorlattól eltérő előírásokat is megfogalmaz.

A legfontosabb különbségeket a következőkben foglaljuk össze:

1. Az európai országokban nincs önálló számviteli törvény. A könyvvezetési, a leltározási és mérlegkészítési kötelezettséget általában a kereskedelmi törvények írják elő, amelyek az egyéni vállalkozókra (iparosokra, kereskedőkre) kötelező minimális szabályokat tartalmaznak.

Az állami vállalatokra, a szövetkezetekre, a gazdasági társaságokra vonatkozó speciális szabályokat a vállalati és szövetkezeti törvények, és a társasági törvény írják elő.

2. Nálunk a számviteli törvény valamennyi jogi személyre - tevékenységtől és mérettől viszonylag függetlenül - egységes szabályokat és rendelkezéseket ír elő.

Ez alól kivételt képeznek a magánszemély vállalkozók, akik Személyi jövedelem adó törvény szerint adóznak, rájuk nem vonatkozik a számviteli törvény.

3. A nyugat-európai országok szabályozása a könyvvitelre és a számlakeretre egyáltalán nem tér ki, a könyvelésre csak standardok, ajánlások vannak.

A számviteli törvény a számlaosztályok tartalmi előírásával a számlakeretre és a könyvelésre kötelező rendelkezéseket ad, amely a vállalkozók szabadságfokát és választási lehetőségét bizonyos mértékig korlátozza.

4. Magyarországon a társasági adótörvény nem ismeri el a mérleg mérvadóságát. A mérleg és az adóbevallás szerinti adózatlan nyereség különböző okokból kifolyólag tartalmilag és számszakilag egyaránt eltér.

Ez egyrészt amiatt van, hogy a mérleget a mérlegkészítés napjáig bekövetkezett gazdasági események eredményhatásának számbavételével kell elkészíteni, míg az adóbevallást szigorúan a december 31-i fordulónap alapján összeállított főkönyvi kivonat alapján.

Másrészt az adótörvények a könyvvitelben elszámolt költségek adóalapból történő levonását meghatározott esetekben nem engedik meg.

5. A számviteli törvény a látens adók fogalmát nem ismeri, a mérleg és az adóbevallás szerinti adózatlan nyereség eltérését könyvvitelileg - látens adó címén történő passzív időbeli elhatárolás felvételével - nem rendezi, illetve látens adó címén passzív időbeli elhatárolás a mérlegbe nem vehető fel.
6. A társasági adóalapot növelő és csökkentő tételek száma nálunk összehasonlíthatatlanul több, mint általában a nyugat-európai országokban.
7. A mérleg fordulónapja - december 31. - elvesztette korábbi jelentőségét és elválasztó szerepét. A nyugat-európai országok a vagyoni helyzetet a fordulónapi, a december 31-i állapotnak megfelelően mutatják be.
Ezzel szemben Magyarországon minden olyan fordulónap után bekövetkezett gazdasági eseményt a tárgyévi mérleghez kapcsolódóan figyelembe kell venni, amely a fordulónapon meglévő vagyontárgyakhoz, követelésekhez és kötelezettségekhez kapcsolódik.
8. Nyugat-európai országok általános gyakorlata szerint az előző évek nyeresége is "állva hagyható" és (az évszám megjelölésével) az előző évi nyereségszámlán tartható felhasználásig.
Ezt a lehetőséget a számviteli törvény nem biztosítja, így az adózás utáni nyereségből minden esetben nyereségtartalékot kell képezni.
9. A nyugat-európai jogszabályi rendelkezések szerint az előző évi nyereség a tárgyévi nyereség kiegészítésére bármikor és korlátozás nélkül felhasználható, míg az előző évi veszteség a tárgyévi nyereséggel szemben elszámolható, rendezhető.
10. A mérlegben kimutatott eredmény a nyugat-európai országokban az adózás után és az osztalék kifizetése előtti nyereséget mutatja.
A számviteli törvény szerint a mérlegben az osztalék kifizetése után - az eredménytartalék-képzés céljából - a társaságnál visszahagyott tiszta nyereséget kell kimutatni.
11. A rendkívüli bevételek és rendkívüli ráfordítások köre hazánkban - a nyugat-európai országokkal összehasonlítva - indokolatlanul széles és túlzottan jelentős.
A tételek egy része a szokásos üzleti tevékenységhez tartozik. Például a vagyontárgyak apportként való bevitele funkciójában hasonlít a vagyontárgy eladásához. Az állami alapjuttatás utáni járadékfizetés is hozzátartozik az üzleti tevékenységhez, ezért egyéb költségként is elszámolható.
A nyugat-európai országokban az ingyenes részvényt a nyereségtartalék terhére, vagy természetbeni juttatásként és bérköltségként elszámolva adnak.

-
- 12.A nyugat-európai országokban az egyszeres könyvvitelt vezető vállalkozók köre viszonylag nem jelentős, a legtöbb iparos és kereskedő kettős könyvvitelt vezet és mérlegbeszámolót készít.
- 13.A mérleg valódiság és áttekinthetőség elvét Nyugat-Európában úgy értelmezik, hogy viszonylag összevont, kevés tételből álló mérleget és eredménykimutatást tesznek közzé.
Ez a mérleg és eredménykimutatás jól áttekinthető, az összefüggések könnyebben felismerhetők és vizsgálhatók. Ugyanakkor az összevont adatokat a beszámoló Kiegészítő mellékletében tovább bontják és részletezik.
- 14.Kisértékű tárgyi eszközök a nyugat-európai szabványok szerint nem használatba vételkor, hanem már beszerzéskor azonnal költségként elszámolhatók. A kis értékű tárgyi eszközök felső értékhatára a nyugat-európai országokban magasabb, mint a számviteli törvényben rögzített 30 ezer Ft-os értékhatár.
- 15.A nyugat-európai országokban a tartósan befektetett eszközök és a forgóeszközök közé történő besorolás alapvető kritériuma az eszköz rendeltetése, az egy éven túl, illetve egy éven belüli elhasználódás nem feltétlenül meghatározó kritérium.
Ezzel szemben Magyarországon minden eszköztípusnál az egyéves időtartam a meghatározó kritérium.
- 16.A nyugat-európai országok - Nagy-Britannia kivételével - a mérlegben a rövidtávú (egy éven belül esedékes) követeléseket és kötelezettségeket nem különítik el, hanem a forgóeszközökből kiemelt tételként adják meg a likviditás vizsgálatához az egy éven belül esedékes követelések összegét. A kötelezettségeket a Kiegészítő mellékletben részletezik egy éven belül esedékes, egy év és öt év között esedékes és öt éven túl esedékes kötelezettségek szerint.
17. A saját termelésű készleteket a számviteli törvény szerint tényleges közvetlen önköltségen, míg a nyugat-európai országokban általában tényleges szűkített (üzemi) önköltségen, vagy gyártási önköltségen kell értékelni.
18. A vevő által el nem ismert és peresítet követelés a számviteli törvény szerint a mérlegbe nem vehető fel, ugyanez a nyugat-európai országokban megengedett.

4.2. A mérleg összehasonlítása

A számviteli törvény és az Európai Gazdasági Közösség 4. számú irányelve szerinti mérlegsémát a számviteli törvény 1. sz. mellékletében szereplő mérlegsémát hasonlítjuk össze.

Az összehasonlítás alapján a következő eltérések állapíthatók meg:

1. A nyugat-európai mérlegben a vállalat alapítás és bővítés költségeit a tárgyi eszközöket (állóeszközöket) megelőzően külön soron kell kimutatni, a számviteli törvény szerint ezek a tételek az immateriális javak között szerepelnek.
2. A 4. sz. irányelv szerint a vagyoni értékű jogok fogalma szűkebb a hazai vagyoni értékű jogok és szellemi termékek fogalmánál.
3. Az ingatlanokra vonatkozó vagyoni értékű jogokat egyes országok (pl. Németország) nem az immateriális javak, hanem a tárgyi eszközök (állóeszközök) között mutatják ki.
4. A 4. sz. irányelv szerint a műszaki berendezések és gépek fogalma csak a technológiai folyamatban részt vevő gépeket, berendezéseket foglalja magában, de nem tartalmazza az üzemi és üzleti berendezéseket, számítógépeket és ügyvitel-technikai berendezéseket.
5. A 4. sz. irányelv szerint a járműveket az egyéb berendezések és felszerelések közé kell felvenni, a számviteli törvény szerint viszont a műszaki berendezések és gépek közé. A 4. sz. irányelvben a pénzügyi befektetések (pénzügyi állóeszközök) bontása részletesebb, mint a számviteli törvényben.
6. A 4. sz. irányelv szerint a pénzügyi befektetések (pénzügyi állóeszközök) között kell kimutatni a saját részvényeket és üzletrészeket. A számviteli törvény a visszavásárolt saját részvényeket a forgóeszközök közé sorolja.
7. A 4. sz. irányelv szerint a pénzeszközöket - a betétek lejáratától függetlenül - a pénzeszközök között kell kimutatni, míg a számviteli törvény a tartósan lekötött bankbetéteket a befektetett pénzügyi eszközök közé sorolja.
8. A számviteli törvény szerint a készletek bontása részletesebb, mint a 4. sz. irányelv szerint. A számviteli törvény értelmében a késztermékeket és árukat külön soron kell kimutatni.
9. A számviteli törvény szerint a közös (kapcsolt és társult) vállalatokkal szembeni követeléseket az egyéb követelések között kell kimutatni. A 4. sz. irányelv szerint ezeket a tételeket a vevők között kell szerepeltetni.
10. A tőketartalék fogalma a nyugat-európai országoktól eltérő tartalmú a számviteli törvényben. A 4. sz. irányelv nem rendelkezik a tulajdonosok pótbefizetéséről, de a legtöbb nyugat-európai ország tőketartalékként mutatja ki.

A számviteli törvény értelmében a tulajdonosok veszteségrendezésére előírt pótbefizetéseit az alapítókkal szembeni kötelezettségként a hosszú lejáratú kötelezettségek között kell kimutatni.

11. A nyugat-európai országok jogszabályi rendelkezései szerint a visszavásárolt saját részvényekre, részesedésekre kötelező elkülönített nyereségtartalékot képeznek. Ez a nyereségtartalék a részvények, részesedések eladásáig nem használható fel.
12. A kötelezettségek kötelező sorrendje a 4. sz. irányelv szerint eltér a számviteli törvényben előírt sorrendtől.
13. A céltartalékképzés összege nagyobb és jogcímei szélesebb körűek a nyugat-európai országokban, mint a számviteli törvény előírásai szerint. Nálunk jelenleg sincs adótartalék-képzési lehetőség, valamint a kétes követelésekre is csak akkor van képzési lehetőség, ha azok egyben határidőn túli követelések is. Magyarországon továbbra sem képezhető céltartalék a várható kártérítésekre, kárigényekre.
14. A nyugat-európai országok a passzív időbeli elhatárolások közé nem veszik fel a mérleg fordulónapja előtt elszámolt olyan költségeket, amelyek csak ezt követően lesznek pénzkidadások. Ezeket az elszámolt költségeket (például a IV. negyedév után fizetendő kamatok, nem számlázott szolgáltatások, stb.) a mérlegben az egyéb kötelezettségek között mutatják ki.
A számviteli törvény szerint ezek a tételek is a passzív időbeli elhatárolások között szerepelnek.

4.3. Az eredménykimutatás összehasonlítása

Az Európai Gazdasági Közösség 4. sz. irányelve szerinti eredménykimutatás sémáját és szerkezetét hasonlítjuk össze a számviteli törvény 2. és 3. sz. mellékleteivel.

A sémák összehasonlítása alapján a következő eltérések állapíthatók meg.

1. A 4. sz. irányelv szerinti séma összevontabb, áttekinthetőbb, kevesebb részletező adatot tartalmaz, mint a számviteli törvényben előírt séma.
2. A nyugat-európai országokban az értékesítés árbevételének megoszlását belföldi és exportértékesítésre a Kiegészítő mellékletben mutatják be. Nálunk a belföldi értékesítést és az exportértékesítést az eredménykimutatásban külön soron kell kimutatni.
3. A 4. sz. irányelv szerint a nettó eredménykimutatás sémájának alkalmazásakor az értékesítés árbevétele és az értékesítés önköltsége

különbözeteként kimutatásra kerül a fedezeti összeg. Az értékesítés árbevételébe az egyéb bevételek nem számítanak bele.

A számviteli törvény szerinti sémában a fedezeti összeg külön soron nem jelenik meg.

4. A nyugat-európai könyvviteli szabványok és jogi rendelkezések az alvállalkozói teljesítmények számbavételéről nem szólnak.
5. A nyugat-európai rendelkezések szerint az egyéb bevételek köre többnyire bővebb a számviteli törvényben előírt tételeknél. A jelenlegi nem anyagi szolgáltatások árbevételét (üzemi konyha és jóléti intézmények árbevétele) egyéb bevételként mutatják ki.
6. A nyugat-európai országokban az igénybe vett szolgáltatások költségeinek köre nagyon szűk, általában csak az anyagon és a saját előállítású terméken elvégzett bér munka értékét lehet itt kimutatni. Minden egyéb anyagjellegű vagy nem anyagjellegű szolgáltatás értéke az egyéb költségek között szerepel.
Ezzel szemben a számviteli törvény az anyagjellegű szolgáltatás fogalmát nagyon széleskörűen határozza meg, ide sorolja többek között a rakodás, a csomagolás, a kölcsönzés, az idegen javítás, az utazás, a szállítás, a postai szolgáltatás ellenértékét is.
7. A 4. sz. irányelv a személyi jellegű kifizetések, illetve személyi jellegű egyéb kifizetések fogalmát nem ismeri. Bérként és fizetésként kell kimutatni a nyugat-európai országokban a személyzetnek (a munkásoknak és alkalmazottaknak, valamint a vezetőknek) kifizetett társadalombiztosítási járulék és nyugdíjjárulék köteles személyi jövedelmeket.
A személyi jellegű egyéb kifizetéseket (pl. szerzői díj, szakértői díj, napi díj, újtási díj, stb.) a nyugat-európai országokban az egyéb költségek között kell kimutatni.
A számviteli törvény szerint ezek a tételek személyi jellegű egyéb kifizetésnek minősülnek.
8. A vállalkozás által a betegszabadságra fizetett táppénz és a reprezentációs költség a számviteli törvény szerint személyi jellegű egyéb kifizetés, míg a táppénz Nyugat-Európában szociális kiadás, a reprezentációs költség pedig egyéb költség.
9. A 4. sz. irányelv szerint az értékcsökkenési leírás tétel alatt kell kimutatni - az állóeszközök, immateriális javak után elszámolt értékcsökkenési leíráson kívül - a forgóeszközök szokásos mértéket meghaladó leírási veszteséget (pl. hitelezési veszteség, káresemény miatti veszteség, selejtezés, megsemmisülés miatti veszteség, stb.).

A számviteli törvény szerint a szokásos mértéket meghaladó hitelezési veszteséget káreseménnyel kapcsolatos veszteséget, fizetett bírságot, kötbért, kártérítést a rendkívüli események ráfordításaként kell kimutatni.

10. A nyugat-európai országokban az egyéb költségek rendkívül sok tételből tevődnek össze, és jelentős nagyságrendet képviselnek, ezért fontosabb tételeit a Kiegészítő mellékletben részletezik.

A számviteli törvény az egyéb költségek és egyéb ráfordítások különválasztását, azaz a nyugat-európai egyéb költségtényező megbontását írja elő.

11. A nyugat-európai országokban az adókat és illetékeket az egyéb költségek között mutatják ki, míg Magyarországon ezek az egyéb ráfordítások között szerepelnek, kivéve a munkaadói járulékot, szakképzési hozzájárulást, amit egyéb költségként számolnak el a legutóbbi módosítás szerint.

12. A 4. sz. irányelv szerint a pénzügyi eredményt befolyásoló kapott és fizetett késedelmi kamatokat a kamat bevételek, illetve a kamatköltségek között kell kimutatni, kivéve a Vevőkkel és Szállítókkal kapcsolatos tételeket.

A számviteli törvény ez utóbbi tételeket mértéküktől függően az egyéb bevételek és egyéb ráfordítások, illetve rendkívüli bevételek és rendkívüli ráfordítások körébe sorolja.

13. A nyugat-európai országok nagyon szűken értelmezik a rendkívüli bevételek és rendkívüli ráfordítások körét, ide csak a nagyon rendkívüli (nem ismétlődő, eseti jellegű) esemény (pl. egy gyár leállítása, beruházás selejtezése) vagy nagyösszegű, a szokásos üzleti tevékenység eredményét jelentősen befolyásoló, eredményt növelő vagy eredményt csökkentő bevétel vagy ráfordítás vehető fel.

14. Nettó eredménykimutatásban a nyugat-európai országok

- az értékesítés önköltségét - belföldi és export bontásban - nem részletezik,
- az értékesítés nettó árbevétele és önköltsége különbözeteként az értékesítés bruttó eredményét (fedezeti összeg) kimutatják,
- a fel nem osztott költségeket csak értékesítési költségek és igazgatási általános költségek szerint részletezik, míg a magyar séma az egyéb általános költségek fogalmát is bevezeti és alkalmazza,
- az egyéb bevételeket az igazgatási általános költségek után, s nem az értékesítés nettó árbevétele után mutatják ki, és nem tekintik a teljesítmény (termelési érték) részének,

15. A számviteli törvényben előírt egyéb általános költségek megközelítően a korábbi elkülönített költségeket foglalják magukban.

Az üzemi általános költségek a nyugat-európai országokban az értékesítés közvetlen önköltségének részét képezik.

A számviteli törvény szerint az egyéb ráfordításokat a közvetlen és a közvetett költségektől elkülönítve külön kell kimutatni, mivel az egyéb ráfordítások az értékesítés közvetlen költségeinek részét nem képezik.

4.4. Eltérések a gazdasági események elszámolásában

1. A számviteli törvény szerint a céltartalékokat év elején, a könyvek nyitásakor, de legkésőbb az év végi zárlatkor meg kell szüntetni és felhasználásként az egyéb bevételek javára kell elszámolni. Év végén a december 31-i fordulónapi állapotnak megfelelően kell a céltartalékokat képezni.
Ezzel szemben a nyugat-európai országok egyrészt a céltartalékokat év közben is felhasználhatják a hitelezési veszteségek, garanciális költségek fedezetére, másrészt év végén csak az állományváltozást könyvelik.
2. Nyugat-európai országokban meghatározott esetekben megengedett a tárgyi eszközök, befektetett eszközök értékének növelése a beszerzési ár összegéig, ha a korábbi leértékelés, leírás indoka már nem áll fenn.
A számviteli törvény ilyen utólagos visszaértékelésre nem biztosít lehetőséget.
3. A peresített követelések a nyugat-európai szabványok szerint kétes követelések, amelyekre céltartalékot indokolt, vagy kell képezni.
Magyarországon az el nem ismert és peresített követelések a könyvekbe és a mérlegbe nem vehetők fel, így azokra céltartalékot képezni sem lehet.
4. A nyugat-európai országokban a céltartalékok képzését mindig arra a költségekre számolják el, amilyen célból a céltartalékot képezik.
Az adótartalékot az adókötség terhére, a fizetendő kamatot a kamatköltség terhére, az igazgatóság és a felügyelő bizottság díjazására szolgáló tartalékot a bérköltség terhére, a könyvvizsgáló díjazására szolgáló tartalékot az egyéb személyi kifizetések terhére számolják el.
A tényleges kifizetés megtörténtekor a kifizetést a képzett céltartalékok terhére számolják el.
A számviteli törvény előírásai szerint a céltartalék-képzés mindig egyéb ráfordítás, míg a céltartalék-felhasználás mindig egyéb bevétel.
5. A nyugat-európai országokban a saját vállalkozásban végzett beruházásokat és felújításokat saját teljesítménynek tekintik és azt a bevételek között számolják el, de az értékesítés árbevételétől elkülönítve.
Ezzel szemben a számviteli törvény szerint ezeket a teljesítményeket az 5. számlaosztályban Aktivált saját teljesítményként kell elszámolni.

-
6. A nyugat-európai országok befejezetlen beruházásként csak az építési és alapozási munkákat tartják nyilván, míg a gépek, berendezések, felszerelések vásárlását közvetlenül az adott tárgyi eszköz számlára könyvelik.
A számviteli törvény szerint az összes tárgyi eszköz beszerzést beruházásként kell elszámolni.
 7. A nyugat-európai országokban a kapott váltóknál a váltó átvételekor kapott (kamatot is magába foglaló) összegben veszik állományba.
A számviteli törvény szerint a váltóban lévő kamat csak a váltó beváltásakor, illetve év végi időbeli elhatárolásként könyvelhető. Az adott váltó esetében a fizetendő kamatot is a váltótartozás értékében ki kell mutatni.
 8. A nyugat-európai országokban a befizetendő nyereségadóra céltartalékot képeznek, míg Magyarországon a társasági adót május 31-ig be kell fizetni.

5. Javaslatok a magyar számviteli rendszer továbbfejlesztésére, módosításaira

Amint már a korábbiakban is láttuk a számviteli törvény módosítását a nemzetközi számviteli standardok és azok intézményesített változásai, továbbá az Európai Unió tagállami számviteli gyakorlatának megismerése indokolják.

Ugyanis azokban az esetekben, amikor az irányelvek a felmerülő kérdésekre nem adnak választ, vagy több variációból lehet választani, akkor - **a nemzeti számviteli standardok hiányában** - a törvényi előírásokba a nemzetközi számviteli standardok ajánlásai, illetve a nyugat-európai országok számviteli gyakorlatának tapasztalati épülnek be.

Magyarországon a törvényi szabályozást indokolja az is, hogy a nemzeti, nemzetközi számviteli standardokat nem tekintik az adott szakterület meghatározó, a szakma által elfogadott, a számviteli adatokat felhasználók által nem vitatott szabálynak és kötelező erővel bíró ajánlásnak.

Az esetleges, lehetséges módosításra vonatkozó javaslatok a következők:

1. Belátható időn belül ki kell dolgozni a nemzeti számviteli standardokat. Következésképpen törekedni kell arra, hogy ezeket a nemzeti standardokat a szakma elfogadja, a számviteli adatokat felhasználók is elfogadják, ezek lényegében kötelező erővel bíró ajánlások legyenek. Ekkor viszont változtatni kell a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény előírásain annak érdekében, hogy a számvitelben a szakterület szakemberei által összeállított, általuk elfogadott szabványokat, standardokat lehessen "jogszabálynak" tekinteni.
2. Jelentős előrelépés lehetne, ha a törvény tisztázná, hogy milyen kapcsolatot kell létesíteni a törvény és az ahhoz szorosan kapcsolódó számlakeret és/vagy a standardok között. El kell érni, hogy a törvény kötelező erővel írja elő egy, a mainál valamivel részletesebb számlakeret kidolgozását és/vagy a kapcsolódó számviteli standardok kidolgozását.
3. Az eddig nevesített 14 számviteli alapelv mellé az alábbi nem nevesített alapelveket is nevesíteni szükséges:

– hasznosíthatóság elve

Ez az elv azt a követelményt fogalmazza meg, hogy a beszámoló olyan adattartalommal és olyan formában (csoportosításban) álljon az érdekeltek rendelkezésére, hogy az segítsen az üzleti események értékelésében.

A hasznosíthatóság elvéhez hozzá tartozik a múltbeli események olyan módon történő bemutatása, hogy az információ előrejelző és megerősítő funkciói összekapcsolódhassanak. A számviteli törvény a mérleg, az eredménykimutatás szerkezeti felépítésének, illetve a kiegészítő melléklet

tartalmának meghatározásával biztosítja a hasznosíthatóság elvének érvényesülését.

– a semlegesség elve

A semlegesség - vagy másképpen a tárgyilagosság - elve azt a követelményt fogalmazza meg, hogy az éves beszámoló információinak előítélettől és elfogultságtól mentesnek kell lennie.

A beszámoló akkor minősíthető semlegesnek, ha annak törvényben meghatározott tartalma, az információ kiválasztása és bemutatása révén az információ felhasználóit és a döntést hozókat nem egy előre meghatározott döntésre orientálja.

– az időszerűség elve,

Az időszerűség elve azt jelenti, hogy a beszámoló információi indokolatlanul ne túl későn álljanak rendelkezésre.

Nyilvánvalóan az indokolatlanul késedelmesen rendelkezésre bocsátott információ elveszítheti hasznosíthatóságát.

4. Bizonyos vállalati nagyságrend fölött kötelezővé kell tenni a 6-7. számlaosztályok vezetését a vezetői információk biztosítása céljából.

A vállalati nagyságrendet meghatározó értékhatár a következő lehet:

- az ELÁBÉ-val és alvállalkozói teljesítmények értékével csökkentett nettó árbevétel meghaladja az 1 milliárd Ft-ot,
- vagy a költségnemek együttes összege ELÁBÉ-val és alvállalkozói teljesítmények értékével csökkentve meghaladja az 500 millió Ft-ot.

A vezetői számvitel működtetése lehetővé teszi a vállalkozáson belüli egységek (divíziók) elszámoltatását, a költséggazdálkodás, az önköltségszámítás sajátos rendszerének kialakítását.

5. Az időszerűség elvének az eddiginél jobb érvényesítése érdekében - a könyvvezetés naprakészségének biztosítása érdekében - kötelezővé kell tenni legalább a negyedévenkénti könyvviteli zárlatot. A könyvviteli zárlatba beleértve a főkönyvi kivonat készítését is.

Csak így biztosítható, hogy a könyvelés nyújtotta évközi információk ne túl későn álljanak a vezetés rendelkezésére. Nyilvánvalóan a késedelmesen rendelkezésre álló információ elveszti hasznosíthatóságát.

6. A valódiság elvének következetesebb érvényesítése érdekében :

Minden vállalatnál kötelezővé kell tenni a raktári nyilvántartások folyamatos, naprakész, hézagmentes vezetését.

A beszámoló tételeinek alátámasztására szolgáló leltárt csak tényleges leltárfelvétel alapján lehessen készíteni.

A számviteli törvény jelenlegi előírásai szerint a leltár elkészíthető a számviteli alapelveknek megfelelő folyamatosan vezetett mennyiségi

nyilvántartások alapján is. A módosítás kizárná az íróasztal melletti leltárkészítés lehetőségét.

7. A mérleg valódiság elvének következetesebb érvényesítése érdekében - a bizonylati rend megszilárdítása céljából - kötelezővé kell tenni a számviteli belső szabályzatok körébe tartozó Bizonylati Szabályzat, és Iratkezelési, irattározási Szabályzatok elkészítését is.

8. A saját termelésű készletek értékelésére a jelenlegi tényleges közvetlen önköltség helyett a tényleges szűkített (üzemi) önköltség kategóriáját javasolom.

Ez lényeges, érdemi változást nem eredményezne a jelenlegi törvényi előíráshoz képest. A számviteli törvény 36. § (1) bekezdés c. pontja szerint az előállítási költségek közé azok a ráfordítások tartoznak, amelyek az eszközre (termékre) megfelelő mutatók, jellemzők segítségével elszámolhatók.

E törvényi előírás a vállalkozó hatáskörébe utalja annak eldöntését, hogy a ráfordítások milyen körét tekinti olyannak, amely megfelelő mutatók, jellemzők segítségével az előállított termékre felosztható, így részét képezi az előállítási közvetlen önköltségnek.

A téma szempontjából az Üzemi általános költségek felosztása érdekes: itt a vállalkozó dönthet úgy, hogy

- a teljes üzemi általános költséget felosztja az előállított termékekre,
- az üzemi általános költségek egy részét - pl. a gépköltségeket a gépórák arányában - osztja fel az előállított termékekre,
- az üzemi általános költségek teljes összegét vállalati általános költségeknek tekinti és oda vezeti át.

9. A vevő által el nem ismert és peresített követelések összegét lehessen kimutatni a vevők követelései között, illetve árbevételeként.

Az érintett felek - a vevő és az eladó - a perben elfoglalt álláspontja szerinti összegben mutassa ki követelését, illetve tartozását.

Ezzel a módszerrel kiküszöbölhető lenne, hogy csak az azért peresített tételeket - mert fizetési nehézségeink vannak - kihagyhassuk a fizetési kötelezettségeink közül.

Megjegyzendő, hogy e tételek mérlegben történő szerepeltetése a vevő esetében csökkenteni, míg az eladó esetében növelni a társasági adó fizetés alapját.

10. A "B" forgalmi költség eljárású eredménykimutatást - amely lényegében nettó eredménykimutatás - úgy kell átalakítani, hogy abban az értékesítés nettó árbevétele és az értékesítés elszámolt önköltsége különbözeteként kimutatásra kerüljön az értékesítés bruttó eredménye, amely nem más, mint a fedezeti összeg.

A fedezeti összeg az eredmény elemzés során számított fontos mutató. Igaz, hogy ezt a mutatót elsősorban nem a vállalati szintű elemzésekben, hanem a termékszintű vizsgálatoknál tudjuk jól hasznosítani.

11. Az aktivált saját teljesítmények kimutatását, elszámolását célszerű lenne visszavinni a bevételek közé, mint saját teljesítmények elszámolását. Ezek a saját teljesítmények a következők: saját kivitelezésű beruházások és felújítások, anyagi eszközök és betétdíjas göngyölegek előállítása.
12. A társasági adóról szóló törvény indokolatlanul nagy számú adóalap korrekciós tételt tartalmaz, ami rendkívül bonyolulttá teszi a társasági adó összegének kiszámítását.
13. Csak üdvözölni lehet azt az elképzelést, amely néhány éven belül meg kívánja szüntetni az egyszeres könyvelés vezetését. Az egyszeres könyvvitel, illetve az ennek alapján készült mérleg és eredménylevezetés túl bonyolultá, nehézkesé vált.

IRODALOM

1. Tompa Miklós: Az új magyar és az európai számvitel
Konzultáció Kft. 1993.
2. Az Európai Gazdasági Közösség Tanácsának 4., 7., 8. számú irányelvei
3. A számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvény és módosításai
4. dr Nagy Gábor: Jogharmonizációs számviteli feladatok
Számvitel és Könyvvizsgálat 1997. évi 11. szám
5. dr Baricz Rezső: A magyar számvitel a nemzetközi és nemzeti szabályok tükrében
Számvitel és Könyvvizsgálat 1997. évi 11. szám